

ZDOLNI DO WSPÓŁPRACY

Pod hasłem 'Zdolni do współpracy' niemieckie partnerstwo dla rozwoju Innova dowiodło, że bezrobotni potrafią przekształcić dotowane programy szkoleniowe w rentowne firmy. Oprócz pomocy bezrobotnym w tworzeniu dla siebie stałego zatrudnienia, Innova zrealizowała pilotażowy program nowego modelu spółdzielni samopomocy.

„Przewodnią myślą projektu było stworzenie odpowiedniej formy prawnej, której bezrobotni mogliby używać do tworzenia dla siebie miejsc pracy”, mówi Hans-Gerd Nottenbohm, ponadnarodowy koordynator partnerstwa dla rozwoju Innova. „Chcieliśmy zaoferować osobom bezrobotnym sposób na wyjście z niekończącego się cyklu dorywczych prac i programów, które mają na celu zajęcie bezrobotnych czymkolwiek, a nie danie im prawdziwej pracy, i pomóc im w stworzeniu własnej firmy zdolnej do przetrwania na rynku.” Te chwalebne cele odzwierciedlają Zintegrowane wytyczne dla wzrostu i zatrudnienia¹. Wytyczna numer 8 zaleca zapewnienie otwartości i konkurencyjności rynków, wytyczna numer 18 – zapewnienie rynków pracy sprzyjających integracji osób poszukujących pracy, jak również osób znajdujących się w gorszym położeniu, natomiast wytyczne 10 i 22 opowiadają się za promowaniem kultury pracy opartej na przedsiębiorczości.

Trzeba było sprawdzić, czy osoby posiadające środki zatrudnienia są w stanie przekształcić swoją działalność w samofinansujący się interes. Dotychczas używali oni do tego celu formy prawnej stowarzyszenia (Verein), okazała się ona jednak nieodpowiednia. Przedsiębiorstwo potrzebuje księgowości, która jasno pokazuje zyski i straty, VAT, odpisy amortyzacyjne itp. Jedynie za pomocą jasnego systemu finansowego można utrzymać firmę w ryzach. Potrzebowaliśmy odpowiedniej struktury przedsiębiorczej, z której osoby te mogłyby korzystać.”

Używanie konwencjonalnej formy prawnej firmy nie miało sensu, ponieważ kładzie ona nacisk na akcje. Dlatego też projekt chciał wykorzystać istniejącą strukturę spółdzielczą – Genossenschaft – dostosowując ją do potrzeb nowych przedsiębiorstw, których właścicielami są pracownicy.

W ramach partnerstwa dla rozwoju różne formy ruchu spółdzielczego – federacje małych przedsiębiorstw Netz, spółdzielnie konsumenckie i mieszkaniowe i bank ekonomii społecznej – połączyły się i rozpoczęły pracę z grupami bezrobotnych w kilku regionach Niemczech. Do tej pory stworzono osiem nowych przedsiębiorstw, a praca z kolejnymi kilkunastoma grupami chętnych do rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej jest w toku. Po drodze personel Innova musiał odradzić 35 pełnych nadziei przedsiębiorcom kontynuowania pracy nad projektami. Choć Innova pomaga grupom we wszystkich częściach Niemiec, praca w ramach programu EQUAL koncentrowała się na Saksonii, Brandenburgii i Berlinie spośród landów z byłych wschodnich Niemiec i na Nadrenii Północnej-Westfalii i Badenii-Wirtembergii spośród landów z byłych zachodnich Niemiec. W trakcie opracowywania biznesplanów, grupy rozpoczynające działalność gospodarczą uczestniczą w szkoleniu w zakresie prawa i finansów oraz dynamiki grupy.

¹ Zintegrowane wytyczne dla wzrostu i zatrudnienia (2005-2008), COM(2005) 141. Zob. [http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005PC0141\(01\):PL:HTML](http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005PC0141(01):PL:HTML).

OD UZALEŻNIENIA OD DOTACJI DO KONKURENCYJNEJ FIRMY

Pierwsze nowe przedsiębiorstwo to Cena et Flora, cateringowa i ogrodnicza firma, powstała w wyniku przebudowy programu pomocy subwencyjnej na rzecz zatrudnienia. Projekt Sprungbrett ('Trampolina') był prowadzony przez Diakonie, organizację charytatywną Kościoła ewangelickiego, w mieście Riesa w Saksonii. W marcu 2004 roku zdecydowano jednak, że – ze względu na wyczerpanie się subwencji i ryzyko strat – działalność w ramach programu będzie się skupiała na udzielaniu pomocy socjalnej, a nie na tworzeniu miejsc pracy. Partnerstwo Innova przejęło projekt i, by utrzymać razem 47 praktykantów, stworzyło stowarzyszenie - Sprungbrett e.V. Praktykanci zostali przeszkoleni w zakresie zarządzania firmą i w październiku 2004 roku stworzono spółdzielnię handlową (eingetragene Genossenschaft). W miarę rozrastania się firmy, praktykanci – w większości młodzi ludzie – są sukcesywnie przenoszeni ze stowarzyszenia do spółdzielni.

Forma organizacyjna spółdzielni pozwala praktykantom uniknąć uzależnienia od menedżera i wziąć na siebie zadania związane z zarządzaniem własną firmą. „Nasze szkolenie oznacza głównie zmiany w postawach,” mówi Hans-Gerd Nottenbohm. „Wcześniej praktykanci byli jedynie kucharzami czy ogrodnikami, teraz są członkami zarządu. Struktura spółdzielcza pozwoliła członkom na wzięcie odpowiedzialności za firmę”.

Klientami działu cateringowego są szkoły i małe firmy, natomiast usługi ogrodnicze są świadczone głównie dla lokalnych władz miasta Riesa, położonego między Dreznem a Lipskiem w Saksonii, gdzie spółdzielnia ma swoją siedzibę.

PRZEDSIĘBIORSTWO ROZWOJU LOKALNEGO

Drugie nowe przedsiębiorstwo to Lausitzer Zeitreisen ('Łużyckie Podróże w Czasie'), utworzone przez grupę 20 osób obu płci, głównie w wieku średnim. Firma ma swoją siedzibę w mieście Grünewald w dystrykcie Lauchhammer dotkniętym likwidacją kopalni węgla brunatnego (dawniej znajdowały się tu jedyne na świecie gazownie opalane węglem brunatnym). Spółdzielnia produkuje ubrania i wyroby rzemieślnicze, a nawet furmanki w stylu średniowiecznym, które są sprzedawane w sklepach i na targach, w tak zwanym Historische Werkstatt ('warsztacie historycznym'). Program szkoleniowy został w połowie 2004 roku przekształcony w spółdzielnię, ale przedsiębiorstwo nie jest jeszcze w stanie się utrzymać jedynie z dochodów rynkowych. Powinno ono właściwie być nazywane przedsiębiorstwem działającym na rzecz miejscowej społeczności, celem jego jest bowiem rozwój gospodarki lokalnej. Obecnie utrzymuje się ono dzięki połączeniu dochodu z pracy z pomocą subwencyjną, a stworzone w nim miejsca pracy nie są pewne i oferowane są jedynie w wymiarze pół etatu.

POMOC SĄSIADOM

W styczniu 2005 roku działalność rozpoczęła spółdzielnia sąsiedzka Stadtteilgenossenschaft Sonnenberg, działająca na rzecz rozwoju jednego z przedmieść Chemnitz o tej samej nazwie. Spółdzielnia będzie świadczyła usługi osobom prywatnym, firmom i organom publicznym. Oferuje pracę osobom bezrobotnym, a jednocześnie działa na rzecz poprawy sytuacji

dzielnicy. Obecnie opracowywane są usługi w zakresie gospodarstwa domowego, architektury zieleni, organizacji imprez i kultury.

W marcu 2005 roku rozpoczęła działalność najnowsza spółdzielnia SAGES - Serviceagentur für Senioren – w mieście Freiburg im Breisgau w południowo-zachodnich Niemczech. Siedmioro członków spółdzielni postanowiło działać w rozwijającej się bez wątpienia części rynku, jaką jest opieka nad osobami starszymi, z których 93% mieszka we własnych domach. Osoby te mają prawo do korzystania z pomocy w wielu czynnościach, m.in. sprzątaniu, praniu, gotowaniu, zakupach, załatwianiu sprawunków, korespondencji, zajęciach kulturowych i transporcie.

„Nasza grupa spotkała się dwa lata temu na szkoleniu w zakresie przedsiębiorczości. Spędziliśmy dużo czasu na szukaniu odpowiedniej formy dla przedsiębiorstwa. Przypadkiem natrafiliśmy na stronę internetową Innova,” mówi Heide Marie Garthe członek założyciel. „Planujemy zaoferować starszym osobom szereg usług, których brak w ramach formalnej opieki społecznej.” Na szczęście pomysł ten zdaje się podobać przyszłym klientom spółdzielni. Rzeczniczka rady starszych osób Freiburga, radna Ellen Breckwoldt przyklaskuje inicjatywie: „Jest to bardzo interesujący cel, który mobilizuje i pobudza do działania osoby bezrobotne różnych zawodów”.

Ośmioosobowa MTS Muldenland Tourismus & Service (MTS) w Grimma oferuje indywidualnie dostosowane produkty turystyczne. „Jedną z naszych specjalizacji są spacerzy z przewodnikiem po lasach dla osób cierpiących na choroby serca”, wyjaśnia dyrektor Renate Kretschmar.

Dwie kolejne spółdzielnie działają w diametralnie różnych dziedzinach: euregio-it jest firmą komputerowo-internetową w Aachen, natomiast Haus- und Bauservice Genossenschaft prowadzi działalność rewitalizacji miejskiej w Lipsku.

Łącznie nowe przedsiębiorstwa stworzyły trwałe miejsca pracy dla kilkunastu osób, które inaczej byłyby bezrobotne. Duża część spośród 132 członków liczy na otrzymanie miejsc pracy, jak tylko spółdzielnie staną na nogi.

INNOWACYJNA FORMA PRZEDSIĘBIORSTWA

W ramach partnerstwa dla rozwoju przeprowadzony został w Niemczech pilotażowy projekt nowej formy przedsiębiorstwa. Przyjęcie formy spółdzielni daje grupie narzędzie do stworzenia zbiorowego przedsiębiorstwa, posiadającego potrzebne firmom strukturalne zabezpieczenie. Jednocześnie jest to doskonałe narzędzie samopomocy dla osób bez większego kapitału, pozwala bowiem na rozłożenie ryzyka finansowego na więcej osób.

Opracowanie modelu przedsiębiorstwa wymagało uwzględnienia różnych rodzajów ruchu spółdzielczego wraz z ich uzupełniającym się potencjałem. Jednym z nich jest federacja rewizyjna (Prüfungsverbände), typowa dla niemieckich spółdzielni. „Zgodnie z prawem wszystkie spółdzielnie wchodzi w skład federacji rewizyjnej. Stanowi ona mocną stronę spółdzielczości, ponieważ doradza nie tylko w sprawach związanych z przedsiębiorczością, ale także w tych związanych z zarządzaniem, kulturą i ‘duszą’ przedsiębiorstwa”, mówi pan

Nottenbohm. Inspiracja dla tego modelu przyszła też zza granicy: Innova wzorowała się na popularnej we Włoszech formie spółdzielni społecznej.

W ramach projektu opracowane zostało także nowe szkolenie, mające na celu przygotowanie osób do przejścia z zasiłku do pracy zarobkowej w świecie biznesu.

FORMA FIRMY, KTÓRA DAJE POCZUCIE SIŁY

Forma spółdzielni daje poczucie siły, ponieważ pracownicy mają kontrolę nad firmą, w której pracują – to od nich zależy, czy przedsiębiorstwo przetrwa, czy upadnie. Wybór formy spółdzielni jest też dyktowany bardziej praktycznymi względami. „Jest to elastyczna struktura, która pozwala osobom z relatywnie małym kapitałem na rozdzielenie ciężaru finansowego związanego z zakładaniem firmy,” wyjaśnia doradca spółdzielni w Freiburgu Burghard Flieger. „Oprócz pracowników udziały w firmie mogą kupić klienci i inni stronnicy”.

Kolejną zaletą tworzenia spółdzielni jest to, że pozwalają one na delikatne wyjście z bezrobocia. „Członkowie założyciele, którzy są bezrobotni nie muszą od razu zrzec się prawa do zasiłku – mogą zacząć pracować, a pensję dostaną, kiedy firma będzie w stanie im zapłacić.”

Forma spółdzielni może również zaspokajać potrzeby osób rozpoczynających działalność gospodarczą. W Witten około dwudziestu przedsiębiorców połączyło się w celu utworzenia pierwszej niemieckiej Gründergenossenschaft (spółdzielni założycieli firm)². Świadczą sobie nawzajem – każdy na własny rachunek – szeroki zakres usług rzemieślniczych, socjalnych i w sprawach biznesu. Kooperatywa oferuje bardzo ważne szkolenia dla osób planujących założenie przedsiębiorstwa i coaching podczas pierwszego roku działalności, świadczy także usługi w zakresie marketingu i rachunkowości. Członkowie płacą za nie pracę wolontarystyczną. „Wkrótce usługi w zakresie finansów powinny zostać dodane do oferty i powinien zacząć być realizowany program wzajemnych gwarancji” mówi Hans-Gerd Nottenbohm. Założenie kolejnych Gründer-genossenschaften planowane jest w Norymberdze i Hanowerze.

PROPAGOWANIE FORMY SPÓŁDZIELNI

„Nasze doświadczenie pokazuje, że ruch spółdzielczy może być przydatny przy tworzeniu miejsc pracy”, mówi pan Nottenbohm. „Wierzymy, że spółdzielnie powinny być uprawnione do tego samego rodzaju pomocy, co wszyscy inni. Mamy nadzieję, że niemiecki rząd zda sobie z tego sprawę i przyzna nowo założonym firmom spółdzielczym prawo do takiej samej pomocy jak ta, otrzymywana przez indywidualne modele samozatrudnienia. Zgodnie z prawem, Hartz promuje tak zwane Ich-AG (‘ja-pracodawca’). Uważamy, że powinna istnieć możliwość połączenia dotacji udzielanych na rozpoczęcie działalności gospodarczej i stworzenia Wir-eG (‘my-spółdzielnia’). Propagujemy ten pomysł w „Statucie przedsiębiorstw samopomocy”. Partnerstwo dla rozwoju domaga się także zmian w prawie o usługach komunalnych (Gemeinnützigkeit).

² www.gruendergenossenschaft.de

Innova współpracuje z innymi organami federalnymi trzeciego sektora działającymi w ramach programu EQUAL w celu stworzenia krajowej grupy nacisku domagającej się poprawek w regulacjach. „Po pierwsze, chcemy, by pojęcie ‘przedsiębiorstwo społeczne’ (Unternehmen mit sozialen Ziele) zostało uznane przez prawo,” mówi pan Nottenbohm. „Po drugie, istnieje grupa osób defaworyzowanych, którym jest bardzo trudno zintegrować się na rynku pracy. Uważamy, że firmy, które oferują tym osobom miejsca pracy bezpieczne pod względem socjalnym powinny być uprawnione do otrzymywania dodatku do wynagrodzenia, rekompensującego niższą produktywność tych pracowników. Dodatek może być stopniowo redukowany w kolejnych latach. Oprócz tego, konieczne jest włączenie kryteriów społecznych i środowiskowych do procedur przetargowych.”

Organizatorzy mają nadzieję, że szkolenia opracowane i zrealizowane w ramach projektu zostaną uwzględnione w systemie kształcenia zawodowego. W drugiej rundzie programu EQUAL Innova planuje oprzeć się na efekcie mnożnikowym, polegającym na przeszkoleniu 40 pracowników spółdzielni, z których każdy pomoże w stworzeniu nowego przedsiębiorstwa.

KONTAKT

Nazwa partnerstwa dla rozwoju: innova-Entwicklungspartnerschaft für Selbsthilfegenossenschaften (Partnerstwo dla Rozwoju na rzecz Spółdzielni Samopomocy)

ID partnerstwa dla rozwoju: DE-EA-93973

Partnerzy krajowi: Bank für Sozialwirtschaft AG (BfS); Bundesverein zur Förderung des Genossenschaftsgedankens e.V. (BzFdG); Bundesverband deutscher Wohnungsunternehmen e.V. (GdW); netz Bund – Netz für Selbstverwaltung und Selbstorganisation; netz NRW – Verbund für Ökologie und soziales Wirtschaften e.V.; Sächsische Verein zur Förderung des Genossenschaftsgedankens e.V. (SäVGeno); Univation – Institut für Evaluation und wissenschaftliche Weiterbildung e.V.; Zentralverband deutscher Konsumgenossenschaften e.V. (ZdK)

Partnerzy ponadnarodowi: TCA 687 SQUARES – partnerzy IT-IT-LIG-008 ESSERE, SE-41 NESE – New economy & social entrepreneurship, UKgb-59 Social Enterprise Partnership – and TCA 1258 SITED (Social inclusion through enterprises development) – partnerzy IT-IT-S-MDL-053: Quasar – qualita per i sistemi a rete di imprese sociali, AT-3-01/128: Empowerment kleiner und mittlerer sozialer Organisationen, FR-NAT-2001-10817: EETIC – entreprendre ensemble sur un territoire pour l'inclusion par la coopération

Osoba kontaktowa: Sonja Menzel

Adres: Innova eG, Konstantinstraße 12, D-04315 LEIPZIG

Telefon: +49 341 6810 985

Fax: +49 341 6811 786

E-mail: info@innova-eg.de

Strona internetowa: www.innova-eg.de